

تلاش برای یافتن راهبردها و راهکارهایی که به بهترین نحو پاسخگوی نیازهای کنونی ورزش و تربیت بدنی مدارس هر کشوری باشد، از جمله مهم ترین وظایف کارشناسان ورزش و تربیت بدنی آن کشور محسوب می شود. در حال حاضر، روش های کنونی نتوانسته اند جایگاه تربیت بدنی و ورزش را در نظام آموزش و پرورش کشورمان، آن طور که شایسته است بهبود و پیشرفت دهند. حتی می توان در مواردی ادعا داشت که مشکل ها نیز زیادتر شده است.

در این نوشتار، تربیت بدنی به دلیل این که درس شناخته شده ای است، مورد خطاب نیست؟ چرا که این درس همانند سایر دروس حالتی الزامی و اجباری دارد و دانش آموزان ملزم به تبعیت از محتوای برنامه های این درس هستند. قصد و نیت این نوشتار پیشنهاد تغییر روش درسیگری، مسابقه ها در سطح استان، در سطح کشور و نیز المپیادها از رویکرد دانش آموز-محوری به رویکرد مدرسه-محوری است.

در حال حاضر، با این که شمار مدارس محوری مطرح شده است و

مدرسه را کانون اصلی تعلیم و تربیت می دانیم، عملاً با روش های خود، از این هدف دوری می کنیم، اتخاذ رویکرد دانش آموز-محوری در اجرای مسابقه ها در سطح های استان، کشور و المپیادها زبان فراوانی به مسابقه های ورزشی در سطح مدارس و ارزش های روانی-اجتماعی آن زده است. متأسفانه، تحقیقی در این زمینه نشده است تا بتوان با استناد به آن دقیق تر نظر داد. بنابراین، آنچه در این نوشته آورده می شود، تحلیلی از وضعیت کنونی اجرای مسابقه ها، ارائه راهبردی به نام رویکرد مدرسه-محوری و شیوه ای نو برای پاسخگویی به مشکل های کنونی است.

در این نوشتار منظور از مربی شخصی است که مسؤول هدایت و راهنمایی تیم ورزشی است و نه معلم تربیت بدنی که عهده دار کلاس تربیت بدنی است. اگرچه، در حال حاضر هر دو وظیفه به عهده یک فرد است.

رویکرد دانش آموز-محوری

هدف اصلی از برپایی مسابقه های ورزشی در آموزش و پرورش، توسعه و تکامل ابعاد یا حیطه های روان-حرکتی؛ شناختنی و عاطفی دانش آموزان است. همزیگی از حیطه های فوق نسبی و پتندریج با تلاش مربی و دانش آموز تقویت و تکامل داده می شود. روش کنونی (دانش آموز-محوری) در اجرای مسابقه ها، دانش آموزان را پس از شرکت در رقابت های بین مدرسه ای در سطح مناطق و شهرستان ها محک می زند و بهترین آن ها نمایندگان یا برگزیدگان مناطق و شهرستان ها در قالب تیم های ورزشی می شوند و در رقابت های انفرادی و تیمی در سطح استان سپس در سطح کشور یا المپیادها شرکت می کنند. در این روش که دانش آموزان برتر و نخبه از بین رقابت های بین مدرسه ای (در سطح منطقه و شهرستان) برگزیده می شوند، برای شرکت

در رقابت‌های بین منطقه‌ای و شهرستانی در قالب یک تیم کلتی اعزام می‌شوند و به آن رویکرد دانش آموز - محوری گفته می‌شود. زیرا دیدگاه چنین تیم‌هایی از یک مدرسه خاص نبوده و آمیخته‌ای از تعداد زیادی از مدارس است. هدف از تشکیل تیم‌های کلتی، دست‌یابی به پیروزی در مسابقه‌هاست، در حالی که در تشکیل تیم‌های مدرسه، مشارکت دانش آموزان و شرکت فعال آن‌ها از پیروزی صرفاً اهمیت بیشتری دارد. رویکرد دانش آموز - محوری در اجرای مسابقه‌ها، مشابه دلایلی همچون حمایت نکردن همه جانبه مدیر مدرسه از دانش آموزان دعوت شده به تیم‌های کلتی، جدا کردن دانش آموزان از مربی مدرسه، افت تحصیلی و نگرانی والدین از سرنوشت تحصیلی فرزندشان و غیره، مشکل‌های خاص خود را دارد. ولی موضوع این است که به کارگیری این رویکرد جدای از مسائل فوق، سبب تضعیف پایه‌های ورزش مدرسه شده است. قابل پیش‌بینی است که دانش آموزان دعوت شده به تیم‌های شهرستان، منطقه، یا استان با دو برنامه روبه‌رو هستند. یکی برنامه اصلی مدرسه و دیگری برنامه تمرینی مربی شهرستان یا استان. این برنامه‌ها همیشه با هم تطبیق نمی‌کنند و معمولاً مشکل‌ها و نگرانی‌های زیادی را برای دانش آموز به بار می‌آورند. دیگر این که چون

شکست یا پیروزی تیم منطقه، شهرستان یا استان امتیازی برای مدیر یا معلم تربیت بدنی مدرسه ندارد، طبیعی است که غالباً تمایل به همکاری برای تطبیق و هماهنگی برنامه‌ها برای کمک به این قبیل دانش آموزان نیز کم‌رنگ خواهد بود. رویکرد دانش آموز - محوری مشکل‌های دیگری نیز ایجاد می‌کند. زمانی که دانش آموز یا تیمی از دانش آموزان به مقام قهرمانی در سطح بالا دست می‌یابد، خود را نماینده شهرستان یا استان خود می‌داند و نه نماینده مدرسه‌ای که در آن تحصیل می‌کند. از این رو، افتخار آن‌ها نه برای مدرسه خودشان بلکه برای شهرستان یا استان محسوب می‌شود. بنابراین، اکتفا کردن به افتخارهای استانی یا شهرستانی پشتوانه‌ای برای ارتقاء ورزش مدارس (بعد قهرمانی) شرط کافی برای توسعه و ارتقاء ورزش مدرسه محسوب نمی‌شود. همان‌طور که اشاره شد تحقیقی در این زمینه نشده است که چنانچه از بررسی این موضوع باشد ولی نمونه‌هایی داریم. برای مثال افرادی باقی‌مانده می‌شوند که در رقابت‌های کشوری در سطح بالایی قرار می‌گیرند در حالی که رقابت‌های بین مدرسه‌ای آن‌ها در سطح پایین‌ترین برقرار می‌شود. معمولاً، چنین امری به دلیل تکیه کردن بر چند دانش‌آموز نخبه یا چند مربی کارآمد است. از این رو، قابل‌تعمیم به کل استان نخواهد بود.

دیگر این که چون دانش آموزان منتحب، به دور از فضای مدرسه در رقابت‌های سطح‌های بالا شرکت می‌کنند، معمولاً بنا به آنچه در فوق گفته شد افتخارهای خود را منتسب به شهرستان یا استان خود می‌دانند و نتیجه این‌طور فکر بتدریج اهمیت، جایگاه ورزش و رقابت‌های مدرسه را در ذهن آن‌ها می‌کاهد. این موضوع زمینه این‌طور فکر را در سایر دانش آموزان و حتی در معلم تربیت بدنی نیز فراهم می‌آورد و آن این است که مدرسه جایگاه اصلی رشد و شکوفایی استعدادهای آن‌ها نیست و باید آن را در جای دیگری جستجو کنند.

رویکرد مدرسه - محوری

مدرسه کانون تعلیم و تربیت است. تلاش کارشناسان دروس بر این است که این کانون روز به روز تقویت شود و جایگاه آن مستحکم شود. کارشناسان تربیت بدنی و ورزش نیز باید برای راهبردهایی کوشش کنند که به تقویت ورزش مدارس بی‌انجامد. یکی از این راهبردها توجه به ورزش مدارس در مسابقه‌های بین شهرستان‌ها و استان‌هاست. این راهبرد به رشد همه جانبه ورزش مدارس، نه در سطح بلکه در عمق می‌انجامد. همان‌گونه که ذکر شد، رویکردی که فقط در مسابقه‌های بین مدرسه‌ای (در سطح شهرستان و منطقه) به اجرا

رویکرد مدرسه - محوری، در برابر رویکرد

دانش آموز - محوری در اجرای مسابقه‌های ورزشی

جهان را تحت پوشش قرار داده است. هدف ISF آن است که با ارائه دانش و اطلاعات، نقش و اهمیت ورزش مدرسه را در رشد، تکامل، تربیت نسل جوان در نظام تعلیم و تربیت و در محیط گسترده ورزشی تبیین کند. مسابقه های ISF با دو دسته از قوانین اجرا می شود. دسته اول قوانینی است که ویژه فدراسیون و برای تحقق اهداف خاص خودش است. دسته دوم قوانینی است که این فدراسیون در رشته های ورزشی مختلف برگزار و اجرا می کند. رعایت قوانین اخیر در همه

در می آید روش یا رویکردی مدرسه محور است، در حالی که روش کار در رقابت های ورزشی بین مناطق، شهرستان ها یا بین استان ها با روند مذکور متفاوت است. یعنی به جای رقابت بین مدرسه ای برتر مناطق، شهرستان ها و بین مدرسه ای برتر در سطح کشور (بین استان ها) در رشته های مختلف ورزشی؛ رقابت های ورزشی بین تیم های کلنی شهرستان ها یا استان ها خواهد بود. ادامه این روند در مسابقه های المپیاد نیز به قوت خود باقی است. نتیجه توجه به این رویکرد در مسابقه ها برنده شدن شهرستان ها یا استان ها و نه مدارس است.

به مرور زمان کاربرد این رویکرد چنان معمول شده است که بسیار طبیعی به نظر می رسد و گریباً ورزش دیگر و نگرش متفاوتی در میان نیست و کار دیگری نمی توان کرد. روش کنونی، بشدت بیج قرام و استحکام پایه های ورزش مدارس را مست کرده و آن را از حمایت جدی و دائمی مدیران، معلمان و والدین دانش آموزان محروم ساخته است. در نتیجه، ارتقای ورزش مدارس از دست مدیران و معلمان خارج شده و رقابت فقط محدود به مدارس همجوار شده است.

فدراسیون بین المللی ورزش مدرسه (ISF) و رویکرد مدرسه محور

در سال ۱۹۷۲ میلادی، فدراسیون بین المللی ورزش مدرسه با عضو شدن ۱۳ کشور تأسیس شد. امروزه، این تعداد به ۷۲ کشور از ۵ قاره جهان رسیده و بالغ بر ۴۰۰ میلیون نوجوان و جوان از سراسر

مسابقه‌های رسمی (ISF) الزامی است.

یکی از مهم‌ترین قوانین ویژه فدراسیون بین‌المللی ورزش مدرسه، شرکت تیم‌ها و افراد به نمایندگی از یک مدرسه و نه یک تیم کلتی به نمایندگی از یک کشور است. توجه به این قانون لزوم توجه به رویکرد مدرسه - محوری در اجزای مسابقه‌های ورزشی در همه سطح‌ها و مبتنی بر اصل ایجاد فرصت‌های برابر است. کاربرد این قانون ممکن است سطح رقابت‌ها را کمی تنزل دهد ولی بنا به دلایلی که در ذیل خواهد آمد کیفیت ورزش مدرسه را افزایش می‌دهد.

مزایای رویکرد مدرسه - محوری در اجرای مسابقه‌های ورزشی مدارس

به طور مختصر، مهم‌ترین فواید و مزایای رویکرد مدرسه - محوری در اجرای مسابقه‌های ورزشی مدارس چنین است:

- ۱- افزایش حمایت مدیران، سایر کارکنان و مسؤولان مدرسه از ورزش مدرسه
- ۲- افزایش انگیزه مربیان و ورزشکاران در ارتقاء سطح مهارت‌های ورزشی دانش‌آموزان
- ۳- افزایش انگیزه مربیان و ورزشکاران در تجهیز شدن به علوم، فنون جدید و تخصصی
- ۴- افزایش انگیزه مربیان و ورزشکاران برای ارتقاء سطح کیفی تیم‌های اعزامی به مسابقه‌ها
- ۵- افزایش شانس مطرح شدن تمام مربیان و ورزشکاران حتی از محروم‌ترین مناطق کشور با تکیه بر پشتوانه‌های علمی و فنی خودشان
- ۶- پرهیز از نفوذ تفکر مخرب

ورزشکار سالاری در ورزش مدارس و ایجاد فرصت‌های برابر برای همه دانش‌آموزان

۷- افزایش شانس مطرح شدن و شنکوفایی استعدادها و تمام دانش‌آموزان در رقابت‌های سطح‌های بالا

۸- کاهش آسار و تنش‌های سلیقه‌ای مربیان در انتخاب بازیکنان تیم‌های منتخب از سطح شهرستان به سطح استان و بالاتر

۹- افزایش خلاقیت‌های مربیان و ورزشکاران در تشکیل تیم‌ها، ارنج آن‌ها و سرانجام هدایت آن‌ها به سوی نتایج بهتر و برتر

۱۰- افزایش انگیزه دانش‌آموزان برای ارتقاء سطح کیفی و مهارت‌های حرکتی و ورزشی استان

۱۱- افزایش میزان کمک‌های مادی و معنوی اولیاء دانش‌آموزان به ورزش مدرسه

۱۲- تعدیل سطح رقابت‌ها و ارتقاء ورزش مدرسه از نظر و کانون مدرسه که اصلی‌ترین مرکز رشد ورزشی پایه است.

۱۳- افزایش تعداد دانش‌آموزان داوطلب برای شرکت در رقابت‌های ورزشی

۱۴- ارتقاء استانداردها برای فضاهای ورزشی مدرسه و تجهیز مدارس به امکانات ورزشی

۱۵- شرکت تیم‌های مدارس در رقابت‌های فدراسیون بین‌المللی ورزش مدرسه (ISF) مطابق با قوانین آن، شرکت افراد یا تیم‌ها فقط از یک مدرسه

۱۶- امید دادن به مدیران، معلمان و ورزشکاران و نیز دانش‌آموزان برای راه یافتن در مسابقه‌های بین‌المللی فدراسیون ورزش مدرسه (ISF)

۱۷- امکان اعزام مدیر یا یکی از

معاونان مدرسه برای سرپرست یا همراه بودن در مسابقه‌های فدراسیون بین‌المللی ورزش مدرسه (ISF).

جمع بندی

در خاتمه باید خاطر نشان کرد که هدف از این نوشتار، ارائه روش بی‌عیب و نقص نیست. توجه به رویکرد مدرسه - محوری در برگزاری مسابقه‌ها می‌تواند تکراری و در روش برگزاری مسابقه‌های ورزشی مدارس در سطح آموزش و پرورش محسوب شود. این مقاله تحلیلی از وضعیت موجود و امکان توجه به روش‌های بهتر است. با همفکری و استفاده از توان فکری سایر کارشناسان ورزشی می‌توان ساختاری جدید بنا و کم‌کم راه‌ها برای اجرای این رویکرد بنا کرد.

امید است که با درک ضرورت این مهم، اقدام‌های لازم برای تغییرات زیربنایی صورت گیرد. شاید لازم باشد تا قبل از هرگونه اقدام با روش‌های گوناگون مفاهیم فوق‌تیین شود و با نظر سنجی از مدیران آراش؛ مدیران مدارس؛ معلمان تربیت بدنی و ورزش و دانش‌آموزان با مطالعات لازم بنای علمی اقدام‌های بعدی گذاشته شود.

- منابع
- ۱- دستورالعمل و تقویم ورزشی ششمین المپیاد ورزشی دانش‌آموزان پسر مدارس کشور به نامتبرک کشت سال امام علی (ع)
  - ۲- اساسنامه و آیین‌نامه اجرایی مسابقه‌های فدراسیون بین‌المللی ورزش مدرسه (ISF)
  - ۳- دستورالعمل ساماندهی مسابقه‌های ورزشی دانش‌آموزان پسر در سطح‌های مختلف
  - ۴- مجلات «opendoor» نشریه رسمی ISF.

زیرنویس

1. Colony

